

XXIX. Bódva-völgyi Madárvonulás-kutató és Természetvédelmi Tábor

Táborzáró beszámoló

2014.

1. Bevezetés

A Bódva-völgy Észak-Magyarország egyik kiemelt jelentőségű ökológiai folyosója. Kifejezetten hegyvidéki forrásvidékétől az alföldi jellegű torkolatvidékig változatos élőhelyek alakultak ki. A völgy hazai szakasza megközelítőleg É-D irányú, ezért vonulási folyosó jelleggel a kisebb és a nagyobb testű madarak egyaránt szívesen használják. Erre alapozva a völgy egy arra alkalmas pontján 1986 óta hosszútávú ornitológiai vizsgálat folyik. A terület madárvilágának és a táborban folyó kutatói, természetvédelmi munka bemutatásának kapcsán ismeretterjesztő és szemléletformáló tevékenységet is végzünk fiatalok (óvodástól az egyetemista korosztályig) körében. Ezek a célok és feladatok mára egymástól elválaszthatatlan egységgé forrtak össze a Bódva-völgyi Madárvonuláskutató és Természetvédelmi Táborban, létrehozva Észak-Magyarország egyik legnagyobb szilveszteri vonuláskutató és természetismereti bázishelyét.

2. Elhelyezkedés, módszerek

A tábor a Bódva-völgy egy viszonylag szűk, alig 500 méter széles szakaszán található. A völgyet itt közrefogó két hegyoldal zárt cseres-tölgyesekkel és gyertyános tölgyesekkel fedett, míg a völgyalján kaszáló- és mocsárrétek, melegtelt és felhagyott szántóföldek, bokorsorok, illetve a Bódva egykor levágott mederszakaszai húzódnak. A konkrét vizsgálati terület nagy részét magába foglaló két, egymással párhuzamos bokorsor az egyik hegyoldal lábánál eredő források vize mentén kialakult ligeterdő foltok és cserjések mentén helyezkedik el. További vizsgált élőhelyek egy felhagyott legelő területén kialakult zárt töviskes cserjések, valamint a Bódva és ártere. A különböző élőhelyek, a nagy mennyiségű táplálékot nyújtó cserjések, és a víz közelsége változatos madárvilágot biztosítanak a fészkelési időszakban és a vonulás során egyaránt.

A táborban 2014-ben 2 időszakban vizsgáltuk a terület madárvilágát:

1. Április 18. és július 10. között a területen a CES: Constant effort ringing in Europe ó magyar megfelelőjeként Állandó Ráfordítású Gyűrűzés ó standard protokollja alapján dolgoztunk. A program a 80-as években indult Nyugat-Európából. Célja egy hosszútávú monitoring rendszer megkövetelése, amely az élőhelyek állapotát és az élőhelyek minőségét jelző fészkelő madárfajok állományait kívánja vizsgálni. További információk az EURING honlapján olvashatóak. A program során Szalonnán 9 alkalommal, 8 hálóval végeztünk munkát ó a CES protokoll alapján.

2. Augusztus 14. és október 27. között rendeztük meg a hagyományos szilveszteri vonuláskutató táborát. A munkát az Actio Hungarica standard protokollja alapján végeztük. Az Actio Hungarica Madárvonuláskutató Hálózat célja a hazai fészkelő és vonuló madarak standard mintavételi eljárással végzett hosszútávú monitoring kutatása. Ez többek között a vonulási stratégiák és dinamika, illetve a vizsgált élőhelyek, az időjárás, stb. hatását vizsgálja. Szalonnán 38 standard hálóállást használtunk, 37 darab 12 méteres és 1 darab 7 méteres lengyel hálóval, ezen kívül ezen kívül további 5 háló állt kinn egy további hálóállásban. Az adatfelvételezést a protokoll szerint végeztük. A lombkoronában zajló madármozgás vizsgálatára beállítottunk két darab lombhálót, amelyet 2 hagyományos háló egymás fölé helyezéssel alakítottunk ki.

Jelen beszámolóban első sorban a 2. időszak munkáját kívánjuk bemutatni, ugyanakkor röviden áttekintjük a CES legfontosabb eredményeit is.

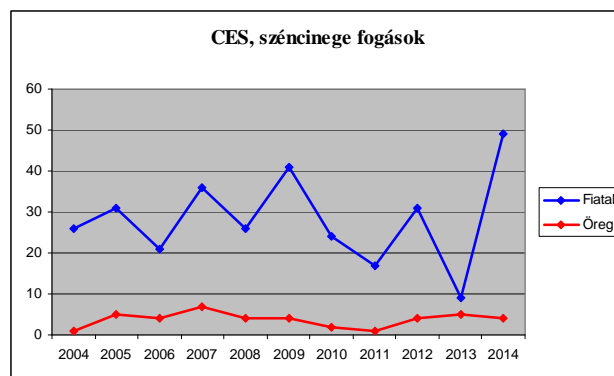
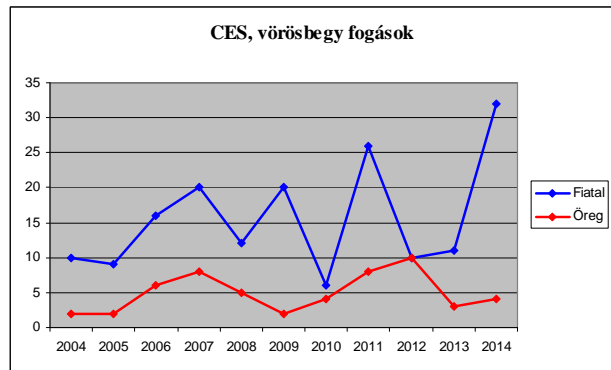
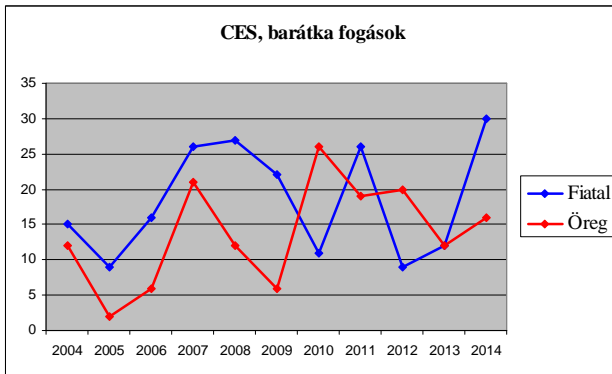
3. Madártani eredmények

3.1. CES

A CES protokoll időszakában, a fészkelési időszakban, a megszokott 9 helyett 8 alkalommal, 6-6 órát hálóztunk, kifejezetten a töviskes élőhelyeken.

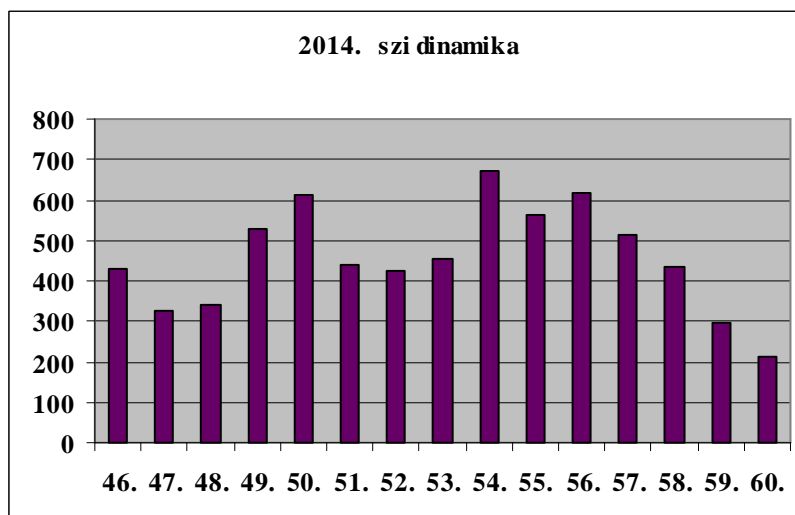
Összesen 28 madárfaj 289 egyedét jelöltük meg, ez az eredmény messze a legmagasabb a fészkelési időszakban végzett gyűrűzéseink során. Az idei tavasszal igen jelentős volt a cinegék száma, a

körülmények kedveztek a nagy számú utód felneveléséhez. A szezon leggyakoribb madárfaja a széncinege és kékcinege volt, de hasonlóan jó költési szezont zártak a barátkák és a vörösbecgys is.

3.2. szi vonulás

Az szi tábor ideje alatt 67 faj 6869 egyedét jelöltük meg (ld. melléklet). Ez egy átlagos évnak felel meg.

A táborban eddig megjelölt madarak száma közel 135000. A leggyakoribb fajok dinamikáját a melléklet mutatja be.

3.2.1. Faunisztika

Az idén két olyan fajt is sikerült megfogni, amelynek korábban nem volt megfigyelési adata sem a területen. Egy fiatal hím kékbegy (*Luscinia svecica*) szeptember elején, egy fiatal nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*) pedig október elején akadt a hálókba. Ezzel a táborban gyűjtött madárfajok száma 107-re emelkedett.

Lokálisan és szezonálisan ritkább madarak kapcsán a lappantyúnak és a vadgerlének, a tábor története alatt egyaránt 11-11. alkalommal történt megfogása számított érdekességnek. Októberben a téli madárvendégek közül néhány süvöltő, csízt, fenyőpintyet és szőlőrigót fogtunk.

A cinegék sikeres költési időszakának megfelelően ezzel az átlagosnál lényegesen több széncinegét, kékcinegét barátcinegét és kormosfejű cinegét gyűjtünk.

Az idén 95 madárfaj került elő a tábor területén és márködési ideje alatt, a tábori fajlista egy átrepülő sárgalábú sirállyal (*Larus michahellis*), illetve az idén először gyűjtött kékbeggel és nádi tücsökmadárral 148 madárfajra emelkedett. Külön érdekesség, hogy 12 nappali ragadozómadár-faj került szem elé a szezon során.

3.2.2. Megkerülések

Az idén 174 korábbi években gyűjtött madarat fogtunk vissza. Ennek többszörösét teszik ki az idei szezonon belül gyűjtött és még a szezon alatt megkerült egyedek száma. A nyári CES program során fészkelként, vagy a területen született fiatal madarak közül sokat ezzel is megfogtunk. Három visszafogást külön érdemes kiemelni: egy 2006-ban fiatal egyedként gyűjtött barátkát 9 év (2955 nap) múltán sikerült visszafogni. Ugyancsak érdekes egy fekete-tergő és egy barátcinege hét év elteltével történt visszafogása is.

Rendkívül eredményes volt az év a külföldi gyűjtött madarak visszafogását tekintve. Összesen 12 külföldi gyűjtött madarat fogtunk vissza az idei szezon során. 11 szlovák gyűjtött madarat a karszterület határon átnyúló részén több helyen, főleg a Szalonnától 24 km-re található Drienovec (Somodi) mellett márköd gyűjtött táborban jelöltek. Egy lengyel gyűjtött meggyvágót az ország déli részén jelöltek meg négy évvel korábban. (Az adatok egy részéről még nem kaptunk hivatalos visszajelzést, ezek esetében csak a gyűjtés helye szerepel az alábbi táblázatban.)

A tavalyi táborzárás óta további 6 külföldi megkerülésekről szereztünk tudomást, négy különböző országból. Ezek közül a legérdekesebbek egy Svédországban megkerült vörösbegy és egy Lengyelországban megkerült széncinege volt.

Visszafogva/ Recapture					Gyűjtve/ Ringing			Táv (km)
Gyűjtés szám	Faj	Dátum	Hely	Ország	Dátum	Hely	Ország	
Poland (Gdansk) JT24899	Coccothraustes coccothraustes	2014.10.14	Szalonna	Magyarország	2010.04.09	Józsefów, Lubelskie	Lengyelország	281
Slovakia PX05208	Carduelis chloris	2014.10.07	Szalonna	Magyarország	2013.04.22	Brzotin, Rožnava	Szlovákia	24
Slovakia P66721	Parus major	2014.10.26	Szalonna	Magyarország	2014.10.24	Drienovec, Kosický Kraj	Szlovákia	24
Slovakia P73954	Parus major	2014.10.06	Szalonna	Magyarország	2014.10.01	Drienovec, Kosický Kraj	Szlovákia	24
Slovakia PX04780	Carduelis chloris	2014.10.25	Szalonna	Magyarország	2013.04.16	Drnava, Kosický Kraj	Szlovákia	20
Slovakia S316030	Sylvia atricapilla	2014.08.20	Szalonna	Magyarország		Drienovec, Kosický Kraj	Szlovákia	24
Slovakia S348570	Sylvia atricapilla	2014.08.30	Szalonna	Magyarország		Drienovec, Kosický Kraj	Szlovákia	24

						<i>Kraj</i>		
Slovakia S370270	<i>Erithacus rubecula</i>	2014.09.10	Szalonna	Magyaró.		<i>Drienovec, Kosicky Kraj</i>	<i>Szlovákia</i>	24
Slovakia S370312	<i>Sylvia atricapilla</i>	2014.10.02	Szalonna	Magyaró.	2014.08.22	<i>Drienovec, Kosicky Kraj</i>	<i>Szlovákia</i>	24
Slovakia S372063	<i>Erithacus rubecula</i>	2014.09.15	Szalonna	Magyaró.		<i>Drienovec, Kosicky Kraj</i>	<i>Szlovákia</i>	24
Slovakia S375147	<i>Prunella modularis</i>	2014.10.16	Szalonna	Magyaró.	2014.10.13	<i>Drienovec, Kosicky Kraj</i>	<i>Szlovákia</i>	24
Slovakia T027995	<i>Phylloscopus collybita</i>	2014.09.15	Szalonna	Magyaró.	2012.10.03	<i>Drienovec, Kosicky Kraj</i>	<i>Szlovákia</i>	24
K150015	<i>Sylvia atricapilla</i>	2014.04.14	Drienovec, Kosice, okolie	Szlovákia	2011.09.06	Szalonna	Magyaró.	24
A993801	<i>Sylvia atricapilla</i>	2014.06.28	Drienovec, Kosice, okolie	Szlovákia	2011.09.03	Szalonna	Magyaró.	24
TT53991	<i>Turdus merula</i>	2014.10.20	Santa Sofia (Spinello), Forli	Olaszo.	2014.09.25	Szalonna	Magyaró.	839
N181756	<i>Parus major</i>	2014.11.20	Szczecin (Cmentarz Centralny), Zachodnio- Pomorskie	Lengyelo.	2012.10.19	Szalonna	Magyaró.	701
K325975	<i>Erithacus rubecula</i>	2014.10.11	Svenska Högarna, Stockholm	Svédó.	2013.09.28	Szalonna	Magyaró.	1225

4. Bemutatás, környezeti nevelés

A tábor tradicionális tevékenysége a környezeti nevelés. Évente több tíz alternatív biológiaórát, terepi kisel adást és bemutatót tartunk a látogatók számára, mely így kiemelked szereppel rendelkezik a régióban végzett oktatási tevékenységek körében. A csoportok jelent s része abból a hátrányos helyzet észak-borsodi régióból érkezik, ahol az utóbbi években, évtizedekben felhagyott bányászati, ipari tevékenységek nyomán a természeti környezet jelent sen károsodott, így nekik már maga a nemzeti park területére tett kirándulás is külön élményt jelent.

Az idei táborban 35 csoportot fogadtunk. 29 oktatási intézményb l összesen 969 gyermek tekintette meg munkánkat.

A táborba vezet Bódva-völgyi tanösvényt az idén is üzemeltettük.

A tábor m ködtetése továbbra is elképzelhetetlen lenne önkéntesek segítségével. Munkánkba nagyon sok önkéntes, f leg középiskolás és egyetemista kapcsolódott be. Idei évben 248 ember vett részt a tábor munkájának zavartalan lebonyolításában, akik az ország 55 pontjáról érkeztek. Átlagosan majdnem 12 táborlakó volt naponta kinn, akik több mint 816 napnyi segítséget jelentettek a tábor munkájában.

A táborba látogató csoportok megoszlása

Település/ Settlement	Oktatási int./ Inst. type	Intézmény szám/ No. of ed. inst.	Csoport szám/ No. of groups	Létszám/ Person
Aggtelek	általános iskola	1	1	11
Bódvaszilás	általános iskola	1	2	48
Budapest	általános iskola	1	1	20
Edelény	általános iskola	2	2	12
Edelény	középiskola	1	5	122
Fels nyárád	általános iskola	1	1	35
Izsófalva	általános iskola	1	1	50
Kazincbarcika	óvoda	4	4	163
Kurityán	általános iskola	1	1	19
Miskolc	általános iskola	2	2	56
Miskolc	középiskola	2	2	41
Ormosbánya	általános iskola	1	1	10
Perkupa	általános iskola	1	1	15
Putnok	általános iskola	1	1	40
Putnok	középiskola	1	1	30
Ragály	általános iskola	1	1	14
Sajóivánka	óvoda	1	1	28
Sajószentpéter	általános iskola	1	1	59
Szalonna	általános iskola	1	2	74
Szendr	általános iskola	1	1	24
Szögliget	általános iskola	1	1	28
Szögliget	óvoda	1	1	28
Szuhakálló	általános iskola	1	1	40
23 település		29 oktatási int.	35 csoport	969 f

Ezúton kívánunk köszönetet mondani azoknak, akik a táborvezetési feladatokban az idén részt vettek: Balácsi Péter, Farkas Roland, Gáti Eszter, Huber Attila, dr. Juhász Lajos, Kerényi Zoltán, Kovács Dávid, Molnár Márton, Tóth László. Köszönjük a csoportok szervezését és vezetését Litkei Krisztinának, Piller Enik nek és Tóth Jutkának. Köszönet illeti továbbá az önkéntes madarászok nélkülözhetetlen és lelkes munkáját is!!!

A 2014. év összesítése (CES + SZ)/ 2014. Summary					
	Tudományos név/ Scientific name	Faj/ Species	CES	08.14.-10.27.	Összesen/ Totally ringed
1.	Accipiter nisus	Karvaly		4	4
2.	Acrocephalus palustris	Énekes nádiposzáta		2	2
3.	Acrocephalus schoenobaenus	Foltos nádiposzáta		1	1
4.	Acrocephalus scirpaceus	Cserreg nádiposzáta		2	2
5.	Aegithalos caudatus	szapó	7	92	99
6.	Alcedo atthis	Jégmadár		7	7
7.	Anthus trivialis	Erdei pityer		4	4
8.	Caprimulgus europaeus	Lappantyú		1	1
9.	Carduelis carduelis	Tengelic	2	10	12
10.	Carduelis chloris	Zöldike	3	48	51
11.	Carduelis spinus	Csíz		1	1
12.	Certhia familiaris	Hegyi fakusz	1	38	39
13.	Cocc. coccothraustes	Meggyvágó	6	189	195
14.	Dendrocopos major	Nagy fakopáncs	1	12	13
15.	Dendrocopos medius	Közép fakopáncs		4	4
16.	Dendrocopos minor	Kis fakopáncs		2	2
17.	Emberiza citrinella	Citromsármány	2	168	170
18.	Erithacus rubecula	Vörösbecy	36	1789	1825
19.	Ficedula albicollis	Örvös légykapó	1	4	5
20.	Ficedula hypoleuca	Kormos légykapó		37	37
21.	Ficedula parva	Kis légykapó		7	7
22.	Fringilla coelebs	Erdei pinty	3	59	62
23.	Fringilla montifringilla	Feny pinty		1	1
24.	Garrulus glandarius	Szajkó		16	16
25.	Hippolais icterina	Kerti geze		24	24
26.	Jynx torquilla	Nyaktekerces	1	2	3
33.	Lanius collurio	Tövisszűrő gébics	4	9	13
34.	Lanius excubitor	Nagy rgébics		1	1
35.	Locustella fluviatilis	Berki tücsökmadár		13	13
37.	Locustella luscinioides	Nádi tücsökmadár		1	1
36.	Locustella naevia	Réti tücsökmadár		2	2
27.	Luscinia luscinia	Nagy fülemüle		2	2
32.	Luscinia megarhynchos	Fülemüle	1	7	8
31.	Luscinia svecica	Kékbegy		1	1
28.	Motacilla cinerea	Hegyi billeget		5	5
29.	Muscicapa striata	Szürke légykapó		31	31
30.	Parus ater	Fenyvescinege	2	7	9
38.	Parus caeruleus	Kék cinege	46	420	466
39.	Parus major	Szécinege	53	709	762
40.	Parus montanus	Kormosfej cinege		19	19
41.	Parus palustris	Barátcinege	7	81	88
42.	Passer domesticus	Házi veréb	2	1	3
43.	Passer montanus	Mezei veréb	6	36	42
44.	Phoenicurus ochruros	Házi rozsdafarkú		3	3

45.	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Kerti rozsdafarkú		26	26
46.	<i>Phylloscopus collybita</i>	Csilpcsalpfüzike	12	216	228
47.	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Siseg füzike		5	5
48.	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Fitiszfüzike		92	92
49.	<i>Picus canus</i>	Hamvas küll		2	2
50.	<i>Picus viridis</i>	Zöld küll		2	2
51.	<i>Prunella modularis</i>	Erdei szürkebegy		131	131
52.	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Süvölt		9	9
53.	<i>Regulus ignicapillus</i>	Tüzesfej királyka		41	41
54.	<i>Regulus regulus</i>	Sárgafej királyka		112	112
55.	<i>Saxicola rubetra</i>	Rozsdás csuk		2	2
56.	<i>Saxicola torquata</i>	Cigánycsuk		2	2
57.	<i>Sitta europaea</i>	Csuszka	2	33	35
58.	<i>Streptopelia turtur</i>	Vadgerle		1	1
59.	<i>Sturnus vulgaris</i>	Seregély	2		2
60.	<i>Sylvia atricapilla</i>	Barátposzáta	46	1424	1470
61.	<i>Sylvia borin</i>	Kerti poszáta	1	49	50
62.	<i>Sylvia communis</i>	Mezei poszáta		85	85
63.	<i>Sylvia curruca</i>	Kis poszáta	17	35	52
64.	<i>Sylvia nisoria</i>	Karvalyposzáta	1	1	2
65.	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Ökörszem		163	163
66.	<i>Turdus iliacus</i>	Sz 1 rigó		2	2
67.	<i>Turdus merula</i>	Fekete rigó	16	316	332
68.	<i>Turdus philomelos</i>	Énekes rigó	8	248	256
		Összesen/ Total:	289	6869	7158

Melléklet. Néhány faj dinamikája/Autumn migration of some species

